

Muzeum Otokara Březiny
Jaroměřice nad Rokytnou

Otokar Březina

Otokar Březina, vlastním jménem Václav Ignác Jebavý, se narodil 13. září 1868 v Počátkách. Stále více se prohluboval jeho zájem o knihy, které mu často přinášeli přátelé a spolužáci. Už v dětství započal s prvními literárními pokusy, které ovšem nikdo nečetl. Po dokončení posledního ročníku měšťanské školy nastoupil díky počáteckému kaplanovi Trublovi roku 1883 do čtvrté třídy reálky v Telči. Zde ve svých 19 letech maturoval.

V roce 1886 otiskla Vesna jeho první literární práci pod pseudonymem Václav Danšovský, pod nímž psal do různých periodik až do roku 1890. V roce 1892 se již v Nivě objevuje báseň *Chvála samoty* pod pseudonymem Otokar Březina. Toto jméno si ovšem básník nevybral, ani se mu z počátku příliš nezamlouvalo. Redaktorovi brněnské Nivy, Františku Roháčkovi, však nedošel včas dopis, v němž Václav Jebavý sděloval, jaký je jeho pseudonym, proto musel narychlo vymyslet jiný. O básně vydané pod tímto novým pseudonymem byl nicméně nebývalý zájem, proto básníkovi zůstal už natrvalo.

Od září roku 1887 do července roku 1888 působil Otokar Březina jako prozatímní produčitel na obecné škole v Jinošově u Náměště nad Oslavou.

Zde se setkal s rodinou revírníka Pammra – jeho dcerou Eleonorou, která se stejně jako Březina zabývala literaturou a psaním básní, a Annou Pammrovou, která se později stala Březinovou nejbližší přítelkyní.

30. listopadu 1888 se Otokar Březina přestěhoval do Nové Říše a začal zde vyučovat na místní škole. Žil zde téměř klášterním životem a co nejméně se setkával s lidmi, což mu plně vyhovovalo. Zde se také mohl naplno věnovat četbě literatury, zejména literatury od jemu oblíbeného autora Charlese Baudelaira, a tvorbě vlastních děl. Březina pobýval v Nové Říši třináct let a napsal zde pět prvních knih básní a většinu esejů.

22. února 1890 umírá Otokaru Březinovi matka na tuberkulózu plic a o čtyři dny později umírá také jeho otec. Smrt matky Březinu velmi zasáhla a silně ovlivnila jeho budoucí tvorbu. V životě Otokara Březiny byly důležité také další dvě osoby, a to malíř a sochař František Bílek a Jakub Deml, katolický kněz a spisovatel. Tyto osoby provázely básníka po zbytek života až do jeho smrti.

Po vydání poslední básnické sbírky *Ruce* přijel roku 1901 básník Otokar Březina do Jaroměřic nad Rokytnou. Zde se přihlásil u ředitele měšťanské školy chlapecké Josefa Moučky. Od roku 1901 do roku 1905 vyučoval na této měšťanské škole chlapecké a poté do roku 1925 vyučoval na dívčí měšťanské škole. V Jaroměřicích nad Rokytnou došlo k dalšímu osudovému setkání, a to s Emilií Lakomou, zřejmě životní láskou Otokara Březiny.

V roce 1906 navštívil Otokara Březinu profesor T. G. Masaryk s manželkou Charlottou. Tehdy bydlel Březina ještě v domě u Höferů. 13. června 1928 navštívil Masaryk Březinu podruhé, to už jako první prezident Československé republiky. Toho roku byla u příležitosti šedesátých narozenin Otokara Březiny uspořádána veliká oslava, které se však sám básník nezúčastnil. Ministerstvo školství a národní osvěty darovalo básníkovi k šedesátinám 100 000 Kč, ty však Březina odmítl a peníze daroval Svatoboru, jež podporoval pozůstalé po spisovatelích.

Otokar Březina zemřel 25. března 1929. Po jeho smrti byla rakev přenesena do místní sokolovny, kde 28. března 1929 promluvili členové Sokola, zástupce Ministerstva školství a národní osvěty, učitel Guth-Jarkovský, doktor Arne Novák a další. Celého smutečního rozloučení se také zúčastnili dva důležití, možná nejdůležitější, Březinovi přátelé – Jakub Deml, jenž za zesnulého sloužil obřad v kostele a také pronesl poslední smuteční řeč nad hrobem básníka, a František Bílek, který na Březinův hrob vytvořil sousoší nazvané *Tvůrce a jeho sestra Bolest*. Toto sousoší se stalo důležitým symbolem Jaroměřic nad Rokytnou.

Muzeum Otokara Březiny

Na pohřbu básníka Otokara Březiny se sešlo mnoho významných lidí, ale také blízkých přátel básníka, kterými byli například František Bílek, František Jech, Matěj Lukšů, Jakub Deml, Emílie Lakomá aj. Dohodli se, že místo, kde básník žil a zemřel, zachovají jako památník. Z těchto přátel a obdivovatelů vznikl neprodleně po pohřbu Výbor pro uctění památky Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou.

Členové Výboru pro uctění památky Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou se smluvili s panem Vlčkem, majitelem domu, kde básník bydlel, že v prvním patře zřídí muzeum. Současně výbor požádal Ministerstvo vnitra o povolení sbírky na zajištění úkolů spojených s uctěním básnickovy památky. Ve velmi krátké době pak bylo sebráno po celé republice 139 373 Kčs.

Nábytek a vybavení odkázal Otokar Březina školníkovi Rezkovi, který se o Březinu až do jeho smrti staral. Emílie Lakomá a další básníkovi přátelé se složili a za 5 000 Kčs od pana Rezka nábytek odkoupili. Byt po Otokaru Březinovi tak mohl zůstat v původním místě a s původním vybavením. Otokar Březina měl dále 4 500 svazků knih, ty ovšem odkázal Masarykově knihovně v Brně a moravskobudějovickému reálnému gymnáziu.

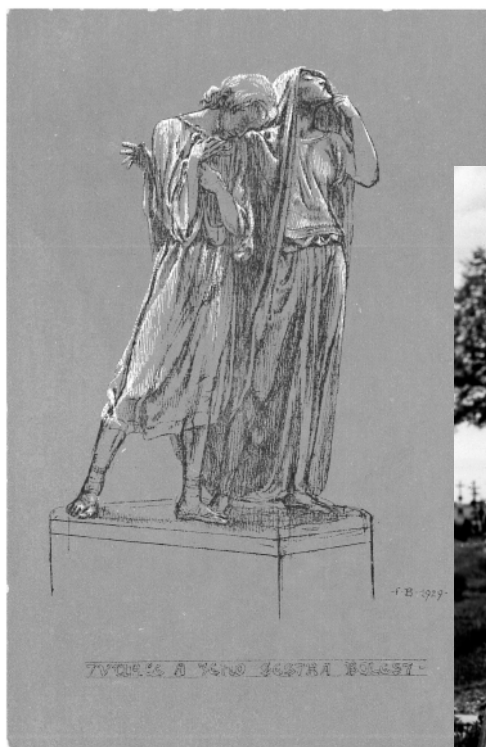
V roce 1930 umístil výbor na Březinův hrob tzv. knihu života, kterou dle návrhu Františka Bílka zhotovil jaroměřický sochař Jaroslav Krula. Ve stejném roce, 28. října, byla na domě, kde Otokar Březina žil a zemřel, slavnostně odhalena pamětní deska od Františka Bílka.

V roce 1931 byl Březinův byt, umístěný v tomto domě, přeměněn na muzeum, které bylo slavnostně otevřeno 1. ledna 1932. Muzeum Otokara Březiny se stalo prvním literárním muzeem na Moravě. Za cíl si vzalo mapovat život a dílo tohoto významného českého básníka. V tomto muzeu byly instalovány všechny rukopisné památky v pozůstalosti odkázané různým dědicům a též nábytek. Stěny byly vyzdobeny obrazy, které zde visely za života básníka.

Správa nad muzeem přešla 28. března 1932 z výboru na nově vzniklou Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou, která byla právě tohoto data ustanovena. Dne 11. září 1932 odhalila společnost na místním hřbitově na hrobu Otokara Březiny pomník nazvaný *Tvůrce a jeho sestra Bolest* od Františka Bílka. Přímo ve své zakládací listině si společnost vytyčila cíl, a to vydávat publikace o Otokaru Březinovi. Z důvodu nedostatku financí však nemohla tuto činnost plnit.

První správkyňou muzea byla v roce 1932 ustanovena paní Anna Lukšů, vdova po školním inspektorovi Matěji Lukšů, a jako průvodce byl zvolen pan Karel Höfer, později jeho syn Ferdinand Höfer. Po vzniku muzea stále bydleli v přízemí domu majitelé a současně tam fungovala pekárna a obchod.

Za druhé světové války bylo muzeum otevřené, ale ne pravidelně. Na objednávku zde provázeli místní kantoři, navíc muzejní knihovny museli zmizet všichni němečtí židovští autoři. V průběhu války byla Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou zakázána a muzeum spadalo pod město. Dne 13. června 1947 navštívil Jaroměřice nad Rokytnou prezident Edvard Beneš s manželkou. Jejich hlavním cílem byla návštěva Muzea Otokara Březiny.

Po roce 1948 bylo muzeum sice otevřeno, ale nebyla prováděna jeho dostatečná údržba. Muzeum navštěvoval jen úzký okruh obdivovatelů Březinova díla. Dne 27. března 1949 byla slavnostně odhalena deska Otokaru Březinovi na Höferově domě (dům, kde Otokar Březina bydlel při svém příchodu do Jaroměřic nad Rokytnou). Deska byla dílem Josefa Kapinuse. Toto pietní setkání ještě uspořádala Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou. Její trvání však skončilo v roce 1953, kdy byla, jako i jiné spolky, jejichž funkci převzal místní národní výbor, rozpuštěna. Došlo k tomu 18. srpna 1953, kdy byl na místním národním výboru sepsán zápis za účelem zlikvidování tohoto spolku. Usnesením rady Místního národního výboru v Jaroměřicích nad Rokytnou ze dne 18. srpna 1953 bylo také rozhodnuto, že muzeum převezme Místní národní výbor v Jaroměřicích nad Rokytnou. Současně byl pod správu převzat také Březinův náhrobek. Tehdejší předseda Ferdinand Höfer byl v roce 1949 zatčen a odsouzen. Poté se o muzeum starala jeho manželka Marie Höferová, a to až do roku 1950, kdy jí byly odebrány klíče. V roce 1954 bylo muzeum pobočkou okresního muzea v Moravských Budějovicích, čímž přešlo pod správu okresního národního výboru.

V roce 1964 koupil dům s muzeem městský národní výbor, a to od dědiců po manželech Vlčkových. Muzeum ovšem přešlo pod správu Okresního muzea v Třebíči. Stav muzea však nebyl ideální a bylo potřeba úprav. Hned v roce 1964 správce muzea, Jaroslav Krčál, spolu s brigádníkem J. Vlčkem vyběhli a upravili místnosti muzea. V příštím roce opravila domovní správa Městského národního výboru v Jaroměřicích nad Rokytnou vestibul muzea. Ve stejném roce byla také přeložena střešní krytina na celé budově. V roce 1965 se začal muzeu věnovat také Dr. Vladimír Lukšů, který zhotovil již třetí, velmi podrobný inventář muzea, ze kterého se mohlo po roce 1989 vycházet.

V roce 1966 převzalo Krajské památkové středisko v Brně patronát nad budovou muzea, která je v památkové péči. V roce 1966 započaly také přípravy na 100. výročí narození básníka Otokara Březiny, které připadalo na rok 1968. Hlavním iniciátorem zajištění důstojných oslav byl tehdejší správce muzea Jaroslav Krčál, který za tímto účelem zřídil Přípravný výbor pro oslavy 100. výročí narození básníka Otokara Březiny. V plánu bylo rozsáhlé přebudování a obnova muzea, ke které nakonec nedošlo v tak velké míře, jak bylo plánováno. Samotné oslavy bohužel ovlivnily také události 21. srpna 1968, kdy Československo obsadila vojska států Varšavské smlouvy. Přes to, že oslavy výročí nemohly proběhnout dle původních plánů, uskutečnily se.

Již v březnu 1967 připravil Jaroslav Krčál za Přípravný výbor pro oslavy 100. výročí narození básníka Otokara Březiny informační brožuru nazvanou *Památník Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou*, která popisovala nejen vznik samotného muzea – památníku, ale také iniciativy v oblasti příprav oslav 100. výročí narození básníka. V dubnu 1968 pak výbor vydal brožuru *Krajem Otokara Březiny*. Brožura nesla název podle cyklu kreseb A. F. Stehlíka, jehož výstava se stejným názvem byla taktéž součástí programu oslav. Zahájení oslav proběhlo 17. února 1968. V tento den proběhla v sále jaroměřického zámku přednáška univerzitního profesora J. B. Čapka na téma „Otokar Březina, básník vesmíru a člověka“. Současně probíhala výstava fotografií Vincence Vrány, která mapovala místa pobytu Otokara Březiny. Mezi další akce, které probíhaly až do 15. září 1968, patřilo vzpomínkové pietní shromáždění, promítání dokumentárního filmu *Pohřeb Otokara Březiny*, dále pěvecká vystoupení, večer hudby a poezie, výstava prací Františka Bílka, sjezd jaroměřických rodáků a Březinových přátel, výstava Josefa Kapinuse, výstava malířky Ludmily Hynkové aj. V rámci oslav proběhlo také odhalení desky a busty na budově základní školy, kde Otokar Březina v letech 1901–1925 učil. K odhalení došlo 9. června 1968. Autorem desky a busty byl jaroměřický sochař Jaroslav Krula.

Po oslavách v roce 1968 však začala být činnost muzea stále více utlumena. V průběhu doby se stav muzea neustále zhoršoval, na opravu nebyly poskytovány peníze a budova dospěla do takového stadia, že hrozilo její zřícení. Na základě urgencye Státní památkové péče z února 1987 byly některé předměty provizorně uloženy v Základní škole Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou, také v prostorách státního zámku a třebíčském muzeu.

Po roce 1989 byla znovu obnovena činnost Společnosti Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou. V sobotu 7. dubna 1990 se konala ustavující schůze této společnosti, kterou zahájil a řídil Ferdinand Höfer. Na této schůzi vystoupil také zástupce tehdejšího městského národního výboru Vlastimil Šlechta, a to se záměrem rekonstrukce domu, ve kterém se muzeum nachází. V srpnu 1990, kdy byl pořizován soupis památek, našli památkáři Muzeum Otokara Březiny ve velmi špatném stavu. Veškeré předměty byly v místnosti uloženy bez jakéhokoliv uspořádání. V tomto stavu převzala památku znovuobnovená Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou a veškeré úsilí začala věnovat záchraně muzea a jeho zpřístupnění veřejnosti. Za přispění finančních částek různých institucí a nadací (např. Charty 77) a za podpory tehdejšího starosty Jaroslava Kuby se hlavní měrou na opravě domu podílel Městský úřad Jaroměřice nad Rokytnou. Muzeum mohlo být tedy v roce 1993 slavnostně otevřeno. Byla zřízena studijní knihovna zaměřená na osobnost Otokara Březiny a okruh jeho přátel. Společnosti Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou se podařilo získat několik významných rukopisů básníkových přátel, vzácná vydání Březinových básní a další památky spojené s Otokarem Březinou (např. vydání básní Otokara Březiny na toaletním papíru pro vězně, které se podařilo propašovat z vězení v Leopoldově v polovině 50. let 20. století). V letech 1992 a 1999 navštívil muzeum prezident Václav Havel.

Na fotografii yhyecen Ferdinand Höfer, předseda Společnosti Otokara Březiny, usník Jiří Kuběna a prezident Václav Havel.

Muzeum Otokara Březiny
Březinova 46
Mob.: +420 603 760 768
www.otokarbrezina.cz

Muzeum je otevřeno od dubna do konce října denně
mimo pondělí od 9,00 – 11,00 a 14,00 – 16,00 h.
Studijní knihovna mimo pondělí po celý rok.

Turistické informační centrum Jaroměřice nad Rokytnou
Komenského 996 – areál hotelu Opera
Mob.: +420 775 547 522
e-mail: mks@jaromericenr.cz
www.jaromericenr.cz

Vydalo město Jaroměřice nad Rokytnou, 2021, www.jaromericenr.cz

Autor textů: Lucie Vespalcová

Foto: archiv MKS

Tisk a grafické zpracování: it

Náklad: **doplníme**